

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ВСЕСВІТНЯ СПАДЩИНА ЮНЕСКО»

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Освітньо-професійна програма	Всі ОПП ЗВО
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС
Тривалість викладання	5-й семестр, 9-10 чверті 2023-2024 н.р.
Обсяг навчальних занять	120 год.
у т.ч. аудиторні заняття	3 год/тиждень
лекції	2 години
практичні	1 година
Мова викладання	українська

Кафедра, що викладає: Туризму та економіки підприємства

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»:

<https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=5671>

Консультації: за окремим розкладом, погодженим зі здобувачами вищої освіти

Онлайн-консультації: Microsoft Teams – команда «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО»

Інформація про викладача:

Безугла Людмила Сергіївна,
доктор економічних наук, доцент,
завідувачка кафедри туризму та
економіки підприємства

Персональна сторінка:

<https://mk.nmu.org.ua/ua/kaff/bezugla.php>

E-mail: bezuhla.l.s@nmu.one

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

Освітня компонента «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін, яка пропонується в рамках циклу Soft Skills для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за усіма спеціальностями НТУ «Дніпровська політехніка».

Освітня компонента «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО» забезпечує загальний розвиток здобувача та спрямована на формування у студентів

цілісного уявлення про об'єкти культурної і природної спадщини ЮНЕСКО, їх історію, сучасний стан, а також діяльність цієї міжнародної урядової організації зі збереження, охорони та популяризації культурних та природних об'єктів всесвітнього значення

Цей курс побудовано на засадах студентоцентрованого підходу (Student-Centered Approach), який розглядає здобувача вищої освіти як суб'єкта з власними унікальними інтересами, потребами і досвідом, спроможного бути самостійним і відповідальним учасником освітнього процесу.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти системних знань про об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО та України зокрема, знайомство із світовою практикою збереження та популяризації природних та історико-культурних надбань та розвиток у здобувачів зацікавленості цінностями світової та вітчизняної культури та проблемами їх збереження.

Завдання курсу:

- надати знання про поняття природної, історико-культурної спадщини;
- розкрити сутність та значення проблематики, пов'язаної зі Всесвітньою спадщиною ЮНЕСКО;
- отримання уявлення про основні історико-культурні та природо-охоронні території й об'єкти, їхнє місце в українській і світовій культурі;
- вивчення світового та українського досвіду охорони та використання спадщини;
- розгляд проблем використання історико-культурної й природної спадщини під час кризових ситуацій.

3. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Реалізація поставлених завдань дозволяє забезпечити наступні дисциплінарні результати навчання:

- охарактеризувати найбільш відомі унікальні об'єкти Всесвітньої природної, історико-культурної спадщини ЮНЕСКО за регіонами та країнами світу;
- володіти інформацією щодо передумов та особливостей формування Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО;
- вирішувати проблеми щодо збереження культурних надбань у період воєнних конфліктів окупованих росією українських територій.

4. СТРУКТУРА КУРСУ

Лекції

Тема 1. Сутність Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

1.1. Поняттєвий апарат в системі природної та історико-культурної спадщини

1.2. Основні етапи становлення, формування та розвитку природної та історико-культурної спадщини.

1.3. Класифікація природної та історико-культурної спадщини.

Тема 2. Міжнародне співробітництво в сфері охорони, збереження, відновлення та використання природної та історико-культурної спадщини

2.1. Проблеми збереження спадщини.

2.2. Моніторинг об'єктів природної та історико-культурної спадщини.

2.3. Міжнародні організації в охороні природної та історико-культурної спадщини.

Тема 3. Об'єкти Всесвітньої спадщини України.

3.1. Загальна характеристика об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні

3.2. Об'єкти попереднього списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні.

3.3. Критерії внесення об'єкта культурної спадщини до Списку.

Тема 4. Культурна спадщина первісної епохи і стародавніх держав.

4.1. Пам'ятки первісної культури, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

4.2. Пам'ятники давньоєгипетської культури, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

4.3. Пам'ятники давньогрецької культури, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тема 5. Культурна спадщина епохи європейського Середньовіччя і Відродження.

5.1. Особливості Візантійської культури. Пам'ятки, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

5.2. Художні стилі, пов'язані з епохою західноєвропейського Середньовіччя. Пам'ятки культури середньовіччя, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

5.3. Особливості культури Північного Відродження. Пам'ятки культури епохи Відродження, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тема 6. Культурна спадщина Західної Європи в епоху Нового часу.

6.1. Найбільш відомі пам'ятники архітектури, створені в епоху бароко, включені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

6.2. Основні риси романтизму в архітектурі та містобудуванні.

6.3. Фабричні поселення, внесені до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тема 7. Культурна спадщина Новітнього часу. Світова культурна спадщина ХХІ ст.

7.1. Особливості формування Списку всесвітньої спадщини в ХХ ст.

7.2. Пам'ятники архітектури другої половини ХХ ст., що увійшли до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

Тема 8. Проблеми і перспективи вивчення, збереження та охорони Всесвітньої спадщини в умовах глобалізації.

8.1. Проблеми збереження культурної спадщини в умовах окупації та військових дій на території України.

8.2. Збереження, представлення та використання об'єктів світової культурної спадщини в умовах пандемії COVID-19

8.3. Цифрова культурна спадщина у ХХІ ст.

Практичні заняття

Тема 1. Сутність Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО

Тема 2. Міжнародне співробітництво в сфері охорони, збереження, відновлення та використання природної та історико-культурної спадщини

Тема 3. Об'єкти Всесвітньої спадщини України.

Тема 4. Культурна спадщина первісної епохи і стародавніх держав.

Тема 5. Культурна спадщина епохи європейського Середньовіччя і Відродження.

Тема 6. Культурна спадщина Західної Європи в епоху Нового часу.

Тема 7. Культурна спадщина Новітнього часу. Світова культурна спадщина ХХІ ст.

Тема 8. Проблеми і перспективи вивчення, збереження та охорони Всесвітньої спадщини в умовах глобалізації.

Інформація для здобувачів заочної форми навчання. На сайті НТУ «ДП» розміщено графік навчального процесу. Протягом року передбачено заняття з викладачем відповідно до розкладу: 6 год. лекційних занять, 4 год. практичних занять, решту годин здобувач опановує самостійно. Здобувачі заочної форми навчання виконують передбачені навчальним планом індивідуальні завдання (контрольні роботи, практичні завдання, тестові завдання) та подають їх на кафедри на початку сесії, обов'язково до проведення контрольних заходів з дисципліни. Умови завдань розміщено на сторінці курсу на платформі Moodle. Форма контролю – диференційований залік.

5. ТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ТА/АБО ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

На навчальних заняттях здобувачі повинні мати: гаджети з можливістю підключення до Інтернету; перевірений доступ до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle; Zoom; інстальований на ПК та /або мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point); активований акаунт університетської пошти (student.i.p.@nmu.one) на Office365.

6. СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ТА ВИМОГИ

Оцінювання досягнень здобувачів здійснюється за допомогою прозорих процедур, що ґрунтуються на об'єктивних критеріях відповідно до Положення університету «Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти», <https://cutt.ly/RER787v>. Досягнутий рівень компетентностей відносно очікуваних, що ідентифікований під час контрольних заходів, відображає реальний результат навчання здобувача за дисципліною.

6.1. Шкали

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП» здійснюється за рейтинговою (100-бальною) та інституційною шкалами. Остання необхідна (за офіційною відсутністю національної шкали) для конвертації (переведення) оцінок мобільних здобувачів.

Шкали оцінювання навчальних досягнень здобувачів НТУ «ДП»

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

Кредити навчальної дисципліни зараховуються, якщо здобувач отримав підсумкову оцінку не менше 60-ти балів. Нижча оцінка вважається академічною заборгованістю, що підлягає ліквідації.

6.2. Засоби та процедури

Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного контролю та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів.

Поточна успішність складається з успішності за 2 контрольні роботи (кожна контрольна робота оцінюється максимально по 15 балів, разом 30 балів), оцінок за роботу на практичних заняттях (оцінюється 6 занять, участь у одному занятті максимально може принести здобувачу вищої освіти 10 балів) та оцінок за виконання самостійної роботи у вигляді презентацій, які захищаються на практичних заняттях (2 презентації, кожна оцінюється максимально по 5 балів). Отримані бали за контрольні роботи, практичні заняття та виконання самостійної роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач може набрати 100 балів.

Підсумкове оцінювання (якщо здобувач вищої)	Визначення середньозваженого результату поточних контролів. У випадку коли здобувач отримав менше 60 балів –
--	---

освіти набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	складається залік у вигляді комплексної контрольної роботи, яка містить 30 тестів (вірна відповідь 1 бал) та 2 питання теоретичного спрямування, кожне з яких оцінюється по 35 балів за умови повного розкриття тематичного спрямування. Максимальна кількість балів за диференційований залік: 100 балів
Практичні заняття	Дискусії, обговорення, де відпрацьовуються навички критичного мислення та аналізу, комплексного вирішення проблем, з використанням індивідуального та креативного підходу. Відбувається вирішення практичних завдань (задач, кейсів) та тестів. Максимально оцінюються у 60 балів (6 занять × 10 балів/заняття).
Самостійна робота	Кожен здобувач повинен/на підготувати по 2 презентації, які необхідно захистити на практичних заняттях. Кожна презентація оцінюється по 5 балів. Максимально оцінюється в 10 балів (2 презентації × 5 балів).
Контрольні заходи	Максимально оцінюються у 30 балів (2 контрольні роботи × 15 балів / контрольна робота).

6.3. Критерії

6.3.1. Критерії оцінювання *практичного заняття*:

Кожне практичне завдання оцінюється за двома складовими: тестові завдання та участь у дискусіях.

Тестові завдання складаються з 10 тестів, де є одна правильна відповідь. За умови вірного вирішення тестового завдання здобувач отримує 0,5 балів. Максимальна кількість набраних балів за тестові завдання – 5 балів.

Участь у дискусіях максимально оцінюється в 5 балів, де:

5 балів: активна участь у дискусії (виступи, коментарі, активне слухання), наявність письмового звіту, володіння навчальним матеріалом, наведення аргументованих відповідей.

4 бали: наявність письмового звіту, участь у дискусії, володіння навчальним матеріалом з незначними помилками за сутністю обговорюваних питань.

3 бали: наявність письмового звіту, участь у дискусії без достатнього володіння навчальним матеріалом, що має стосунок до теми обговорення.

2 бали: наявність письмового звіту, залученість до дискусії викладачем, неувважність, відсутність достатніх знань про предмет обговорення.

1 бал: наявність письмового звіту, небажання брати участь в дискусії, відсутність достатніх знань про предмет обговорення.

6.3.2 Критерії оцінювання *самостійної роботи*:

Оцінювання самостійної роботи відбувається через захист презентацій на практичних заняттях, причому:

5 балів – студент/ка демонструє повне розуміння теми; може точно відповісти на всі запитання одногрупників щодо даної теми; ділиться думками з іншими учасниками групи; говорить чітко впродовж 95-100% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, розширює словниковий запас аудиторії, використовує нові слова для більшості слухачів; уважно слухає одногрупників, детально відповідає на всі питання форми оцінювання і завжди дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

4 бали – студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на більшість запитань одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло впродовж 80-90% всього часу, використовує закінчення речення і не використовує слова помилково; застосовує відповідну лексику для аудиторії, розширює словниковий запас аудиторії; слухає одногрупників, відповідає майже всі питання форми оцінювання та інколи дає оцінки на основі презентації, а не інших факторів;

3 бали - студент/ка демонструє розуміння теми; відповідає на деякі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує деякі терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, інколи ставить уточнюючі питання;

2 бали – студент/ка не демонструє розуміння теми; відповідає на деякі запитання одногрупників щодо даної теми; говорить зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує деякі терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, уточнюючі питання не ставить;

1 бал - студент/ка демонструє розуміння теми, однак, не відповідає на жодні запитання одногрупників щодо даної теми; говорить не зрозуміло, використовує закінчення речення, але невірно трактує терміни, використовує слова помилково; слухає одногрупників, уточнюючі питання не ставить.

6.3.3. Критерії оцінювання *письмової контрольної роботи*:

Контрольна робота містить: 10 тестових завдань з чотирма варіантами відповідей, правильна відповідь оцінюється у 1 бал та одне відкрите питання, де правильна відповідь оцінюється в 5 балів, причому:

5 балів – високий рівень викладення текстової відповіді, що відповідає предмету поставленого питання, зроблено власний висновок щодо проблематики поставленого запитання; відсутність помилок в граматиці та/або орфографії;

4 бали – середній рівень викладення текстової відповіді, що відповідає предмету поставленого питання, зроблено власний висновок щодо проблематики поставленого запитання; відсутність помилок в граматиці та/або орфографії;

3 бали – наявність текстової відповіді, яка відповідає предмету

поставленого питання, однак власна думка не висловлена, містить граматичні та орфографічні помилки;

2 бали - наявність текстової відповіді, яка не в повній мірі відповідає предмету поставленого питання, виявлення запозиченого матеріалу з мережі Інтернет та/або з інших джерел, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення;

1 бал – наявність текстової відповіді, яка не відповідає предмету поставленого питання, виявлення списаного матеріалу з мережі Інтернет та/або з інших джерел, містить суттєві граматичні та орфографічні помилки, які ускладнюють розуміння тексту або викривляють зміст повідомлення.

7. ПОЛІТИКА КУРСУ

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується «Положенням про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»», <https://cutt.ly/mERLa5A>, Кодекс академічної доброчесності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка», <https://cutt.ly/vERLfxF>. У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

7.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на день (щодня) поштової скриньки на Office365 та відвідування групи у Teams.

Протягом самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота з дистанційним курсом «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО».

Усі письмові запитання до викладачів стосовно курсу мають надсилатися на університетську електронну пошту.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

7.4. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби). Практичні заняття не проводяться повторно, ці оцінки неможливо отримати під час консультації, це саме стосується і колоквиумів. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно – в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

7.5. Політика щодо оскарження оцінювання.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

7.6. Бонуси.

Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції та практичні заняття (мають не більше двох пропусків без поважних причин) та приймають участь у конференціях, конкурсах тощо отримують додатково 5 балів до підсумкової оцінки.

7.7. Участь в анкетуванні.

Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачу вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети, які дозволять оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО».

8. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Викладання навчальної дисципліни «Всесвітня спадщина ЮНЕСКО» забезпечується засобами поєднання аудиторної і позааудиторної форм: викладання лекцій, проведення практичних занять, письмовий контроль у формі тестування та розгорнутих відповідей, організація самостійної роботи студентів під керівництвом викладача, керівництво та контроль за виконанням творчих завдань, заохочення студентів до дискусій із проблемних питань, що виносяться на розгляд, відвідування музеїв тощо

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Гаврилюк С. Створення та діяльність міжнародних музейних організацій. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. Історичні науки. Луцьк, 2018. № 6 (379). С. 156–164.
2. Гаврилюк С. Внесок міжнародних організацій в охорону всесвітньої культурної спадщини. Музейна справа на Житомирщині: історія та сучасність. *Науковий збірник «Велика Волинь». Матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.*, Житомир, 8–9 жовтня 2020 р. Вип. 60. Упоряд. П. С. Скавронський. Бердичів: ФОП Мельник М. В., 2020. С. 315–322.
3. Звіряка А. І. Вітчизняний та міжнародний досвід охорони та використання ландшафтних об'єктів культурної спадщини. *Праці центру пам'яткознавства*. Вип. 34. 2018. С. 24–28.
4. Ієвлева В. П. Індустріальні ландшафти та постпромислові території як пам'ятки культурної спадщини UNESCO. *Праці центру пам'яткознавства*. Вип. 34. 2018. С. 28–36.
5. Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» / Кот С. І. (відповідальний редактор), Денисенко Г. Г., Івакін Г. Ю., ін. Київ : Інститут історії України, 2015. 486 с.
6. Культурна спадщина людства: збереження та використання: навч. посібн. За ред. В. І. Акуленка та ін. Львів, 2002. 160 с.
7. Культурні цінності Криму і Донбасу в умовах війни та окупації. *Матеріали круглого столу «Історико-культурний та науковий потенціал Півдня та Сходу України в умовах окупації та воєнних дій: загрози, втрати, перспективи збереження та відновлення»* (м. Київ, 12 листопада 2015 р.). Київ : Ін-тут історії України НАН України. 2016. 90 с.
8. Стан, проблеми та перспективи охорони культурної спадщини в Україні: матеріали парламентських слухань про охорону культурної спадщини від 18 квітня 2018 р. URL: [http:// rada.gov.ua/fsview/157307.html](http://rada.gov.ua/fsview/157307.html).
9. The objects of the UNESCO World Heritage in Ukraine : reference book / Ukr. Min. Of Culre, Kyiv Nat. Unity of Culture and Arts, Scien. Lib. ; comp. O. O. Skachenko. Kyiv : publ. Center of KNUCA, 2015. 48 p.
10. Денисенко Г.Г. Культурна спадщина у формуванні історичної пам'яті. К.: Інститут історії НАН України, 2018 - 319 с.
11. Офіційний сайт ЮНЕСКО. Список об'єктів Всесвітньої спадщини. URL: <http://whc.unesco.org/en/list/en/news/1049/en/list>
12. Гамор Ф. Всесвітнє визнання букових пралісів Карпат: історія та менеджмент [Текст]: матеріали з нагоди десятиріччя об'єкта Всесвіт. спадщини ЮНЕСКО «Букові праліси Карпат та давні букові ліси Німеччини» / Ф. Гамор; Карпат. біосфер. заповідник. - Львів: Тиса, 2017. - 247 с.
13. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини ЮНЕСКО: міжнар. док. від 16.11.1972 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_089
14. Пількевич В. Діяльність ЮНЕСКО у сфері збереження світової культурної спадщини. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. С. 50-52.

15. Скаченко О. О. Косівська мальована кераміка як феномен української культури / О. О. Скаченко, М. М. Гринюк ; М-во культури України, Київ. нац. унт культури і мистецтв, Наук. б-ка ; редкол.: І. С. Бондар, Ю. І. Горбань, О.О. Каракоз, Ю. М. Ключко, С. Г. Винокурова, Л. А. Рибка. – Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2017. – 194 с. : іл. – (Серія «Скарби нації»; вип. 2).

16. Віртуальний музей нематеріальної культури URL: <http://virtmuseum.uccs.org.ua/ua>

17. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО : міжнар. док. від 17.10.2003 URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_d69

18. Процедура внесення об'єктів культурної спадщини до Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО: URL: <https://unesco.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/procedura-vnesennya-obyektiv-kulturnoyi-spadshchini-do-spisku-vsesvitnoyi-spadshchini-yunesko>

19. Міністерство культури та інформаційної політики України URL: <https://mkip.gov.ua/content/vsesvitnya-spadshchina-yunesko.html>

20. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України. URL: <https://mepr.gov.ua/>

21. Найцінніше: неймовірні аерофото об'єктів спадщини ЮНЕСКО у світі та Україні. URL: <http://surl.li/dyvaq>

22. Український інтерес. URL: <https://uain.press/videos/1429808-1429808>